

Utgivare

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

Effekterna av avvikande undervisningsarrangemang på förverkligandet av jämlikhet och likabehandling på olika utbildningsstadier. – Utvärderingsprojektets del III: Den nationella utvärderingens slutsatser och rekommendationer

Författare

Jani Goman, Mira Huusko, Kati Isoaho, Anu Lehikko, Jari Metsämuuronen, Niina Rumpu, Hannele Seppälä, Salla Venäläinen och Carola Åkerlund

På grund av coronaepidemin övergick nästan hela utbildningssystemet i snabb takt till distansundervisning med olika digitala system. Effekterna av de exceptionella undervisningsarrangemangen på jämlikhet och likabehandling i lärandet har varit varierande. Undervisnings- och handledningsmetoder har utvecklats på alla utbildningsstadier. En del elever och studerande har dock inte haft tillräckliga förutsättningar för distansstudier, och stödet för lärande har varit otillräckligt. De mest centrala effekterna har riktat sig till elevernas och studerandens välbefinnande och behov av stöd för lärande, inlärningsfärdigheter i förändrade inlärningsmiljöer samt nationell handledning och ledning av läroanstalterna. Undantagsläget har mest ökat behovet av stöd bland elever och studeranden som upplever svårigheter i inläringen och framstegen i studierna.

I framtiden måste digitalpedagogiken utvecklas på alla utbildningsstadier med hänsyn till behoven hos alla olika elever och studeranden, specialgrupper och elever och studeranden som kommer från olika förhållanden.

Utvärderingen genomfördes av Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU), som utredde undantagsförhållandets effekter på jämlikhet och likabehandling kring förutsättningarna för lärande på olika utbildningsstadier. Utvärderingen genomfördes under tiden 1.3.2020-31.1.2021. Utvärderingens syfte var att utvärdera riktningen och omfattningen av undantagsförhållandets effekter samt konstruktivt lyfta fram de goda arbetsmodeller som skapats under undantagstillståndet. Information har samlats in från anordnare av den grundläggande utbildningen och utbildningen på andra stadiet, högskolor, rektorer, undervisnings- och handledningspersonal samt elever och studerande under våren och hösten 2020. Därtill utnyttjades i utvärderingen högskoleutbildningens statistik om framstegen i studierna.

Den belastning som elever och studerande upplever och behovet av stöd för lärande ökade under undantagsläget

En betydande del av elever och studerande på alla utbildningsstadier har upplevt studierelaterad belastning och okunnighet med anknytning till studiefärdigheter under undantagsläget. Det stöd som eleverna och studeranden har fått under distansundervisningen har inte i alla avseenden varit tillräckligt. Också anordnandet av elev- och studerandevården har till viss del varit utmanande i den grundläggande utbildningen, gymnasierna och yrkesläroanstalterna.

Under distansundervisningen ökade betydelsen av hemmets stöd i den grundläggande utbildningen och på andra stadiet. Enligt resultaten orsakade det varierande stödet från hemmet ojämlikhet mellan eleverna och studeranden. Vad gäller högskolestuderande har hemmets effekt å sin sida inneburit varierande möjligheter att använda hemmet som studiemiljö.

Brist på närundervisning ökar behovet av stöd särskilt bland elever och studeranden som har större problem att avancera i studierna än andra. På alla utbildningsstadier borde man effektivare identifiera speciellt sådana elevers och studerandens behov vars modersmål är något annat än finska eller svenska.

Även om man skulle identifiera ett ökat behov på alla utbildningsstadier varierar formen av stödbehov inom de olika utbildningsstadierna. Särskilt inom den grundläggande utbildningen är samarbetet mellan hemmet och skolan viktigt för att identifiera stödbehovet. Inom yrkesutbildningen behöver man kartlägga och följa upp de studerandes situation. Därtill behöver man effektiviserad handledning och komplettering av yrkeskompetens som blivit bristfällig under undantagstillståndet. Inom högskoleutbildningen är det viktigt att definiera specialgrupper och utveckla stödformer riktade till olika grupper.

Distansstudier kräver goda färdigheter för inläring och studier, vilket alla inte har.

Resultaten från den grundläggande utbildningen, gymnasieutbildningen och yrkesutbildningen visar att det förekom problem i elevernas självstyrning och studiefärdigheternas tillräcklighet under distansundervisningen. Enligt eleverna inom den grundläggande utbildningen var det allra svåraste under distansundervisningen att motivera sig själv.

Erfarenheterna av de avvikande undervisningsarrangemangen delar eleverna och studeranden inom alla utbildningsstadier. För en del har distansstudierna passat bra och de har dragit nytta av t.ex. studier som är oberoende av tid och plats samt har aktivt sökt stöd och handledning. Betoningen av självstyrning ställer dock eleverna och studeranden i en ojämlik position i förhållande till varandra. I en undantagssituation förstärks skillnaderna mellan eleverna och studeranden på grund av olika livshanteringsproblem, inläringssvårigheter och möjligheter att studera hemma.

Coronaepidemin har försvårat lärandet som sker i arbetslivet och utförandet av obligatoriska praktikperioder som ingår i studierna. Därför har man i yrkesutbildningen utvecklat mångsidigare sätt att genomföra yrkesprov även på andra ställen än i arbetslivet, och utförandet av obligatoriska praktikperioder under undantagssituationer bör säkerställas också i högskolorna.

Rekommendationer för att främja jämlikhet och likabehandling

- *Identifiering av elevernas och studerandens behov av stöd och det individuella stödet bör förstärkas på alla utbildningsstadier.* Verksamhetsmodeller ska utvecklas för att stödja elevernas och studerandens välbefinnande och minska den psykiska belastningen. Högskolorna bör kartlägga vilka studerande som hör till specialgrupper och rikta stöd- och handledningstjänster enligt behov.
- *Inlärningsfärdigheter och färdigheter för självstyrning ska förstärkas på alla utbildningsstadier.* Förstärkningen av självstyrning och studiefärdigheter tjänar också beredskapen för motsvarande undantagsförhållanden samt det att flerformsundervisning som kombinerar närundervisning och webbundervisning blir allt vanligare på olika utbildningsstadier.
- *Undervisnings- och handledningspersonalens digitala och pedagogiska kompetens ska förstärkas på alla utbildningsstadier och jämlik tillgång till apparater och programvara ska säkerställas.* Arbetet för att utveckla digitala undervisningslösningar och undervisningsmaterial som påbörjats under undantagsläget skapar goda förutsättningar för fortsatt utveckling.
- *I utvecklingen av pedagogiken bör man i högre grad ta hänsyn till behoven hos olika elever, studerande och specialgrupper.* De exceptionella tiderna har visat att mångsidigare inlärningsmiljöer förutsätter särskilt beaktande av stöd för lärande och interaktion.
- *Den nationella styrningen ska vara konsekvent, konkret och ske i rätt tid.* Anordnarna av undervisning och utbildning samt rektorerna bedömer att den riksomfattande informationen och anvisningarna har fungerat någorlunda bra.
- I den lokala ledningen bör man i större utsträckning ta hänsyn även till personalens ork och välbefinnande samt stöd för undervisnings- och handledningspersonalen. På lokal nivå kan man med hjälp av uppföljning och utvärdering skrida till omedelbara åtgärder på grund av undantagstillståndet.

NCU har gett ut följande publikationer med anknytning till utvärderingen av effekterna av undantagsförhållanden:

Del I: Bakgrundsrapport för den nationella utvärderingen, syntes och lägesbedömning utifrån färdigt material (NCU 2020a).

Del II: Resultat av den nationella utvärderingen, sammandrag (NCU 2020b)

Ämnesord: undantagsförhållanden, jämlikhet, likabehandling, förskoleundervisning, grundläggande utbildning, yrkesutbildning, gymnasieutbildning, högskoleutbildning